

ЗАСОБИ КОГЕЗІЇ ЯК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПРОСТОРУ ТВОРУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ БРИТАНСЬКИХ РОМАНІВ НА ВІЙСЬКОВУ ТЕМАТИКУ)

Шайнер І.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті досліджено теоретичні питання вивчення когезивних засобів та механізмів забезпечення цілісності ХТ; проаналізовано основні лексичні та стилістичні засоби когезії, що сприяють цілісності (когерентності) лексико-семантичного простору сучасних британських творів на військову тематику; підтверджено значущість системного аналізу когезивних засобів у виявленні смислового ядра твору; окреслено особливості когезивних засобів у творах з різним рівнем експлікації військової тематики (а саме: твори з макро-, мезо- та мікроткрапленнями теми війни).

Ключові слова: лексико-семантичний простір, когезія (зв'язність), когерентність (цілісність).

Постановка проблеми. Лексико-семантичний простір – важливий елемент семантичної структури ХТ, це сукупність лексичних засобів, які використовує автор, і їхнього смислового навантаження (сенсу, що закладений автором та сприймається читачем). Ми погоджуємось з визначенням лексико-семантичного простору як єдності лексем, структурно організованих у лексико-семантичні угруповання (поля, лексико-семантичні групи, підгрупи тощо). Тобто, лексико-семантичний простір – це впорядкована система лексичних одиниць, об'єднаних спільною тематикою та концептуальним значенням, які репрезентують певну понятійну сферу [1, с. 4; 13, с. 115]. Актуальність статті полягає у потребі визначення основних когезивних засобів, що зв'язують окремі лексичні елементи ХТ в складну семантичну єдність. Це дозволить провести глибший аналіз лексико-семантичного простору сучасних британських творів на військову тематику (ВТ), які на сьогодні є мало дослідженими у науковій думці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основними універсальними категоріями тексту, як структурованої єдності, виступають цілісність / когерентність (план змісту) та зв'язність /

когезія (план вираження). Її зв'язність може бути оформлена зовнішніми та внутрішніми видами засобів. Показниками зовнішніх засобів когезії є граматичні та лексичні засоби, проте домінуючими є внутрішні семантичні засоби зв'язності. Внутрішній зв'язок базується на спільності предмета опису, що проходить через весь текст і об'єднує всі його частини в одне ціле. Відтак, організація лексико-семантичного простору ХТ забезпечується засобами когезії та когерентності лексичних одиниць та структур. Завдання лінгвістики полягає у тому, щоб розкрити структуру засобів зв'язності, які організують окремі лексичні одиниці у змістовну єдність. Семантичний зв'язок є основою, що визначає єдність та цілісність тексту, та зокрема його лексико-семантичного простору [3, с. 182].

Когезія може простежуватись як на лексичному, так і на граматичному рівнях. Л. Пац розглядає лексичну когезію як вершину у видовій ієрархії когезії, оскільки вона організовує текст лексико-семантичними засобами мови, що правомірно співвідносяться з усіма іншими мовними рівнями [12, с. 455]. Значеннєвість лексичної або лексико-семантичної когезії наголошували М. Halliday, R. Hasan, M. Hoey [18; 19]. Граматич-

на когезія реалізується у тексті через такі граматичні засоби, як: посилання, заміна, еліipsis, сполучники. Виявом лексичної когезії у лексико-семантичному просторі ХТ є: лексичні повтори (реітерація), словосполучення, синонімічні ряди, антонімічні пари, використання одиниць однієї родо-видової групи, лексико-тематичної групи або лексико-семантичного поля. На межі граматичної та лексичної когезії перебуває елімінація – усунення певного елемента з особливою метою, внаслідок чого утворюється функціонально відмінна синтаксична одиниця, з властивою їй внутрішньотекстовою висхідною або спадною валентністю [7, с. 488]. Елімінація є засобом розгортання послідовної структури речення.

В. Єфименко виділяє такі засоби когезії у ХТ: 1) лексичні (анафоричний, епіфоричний, контактний повтори; лейтмотивний повтор; гіперо-гіпонімія; антонімічні та синонімічні відношення, лексико-граматичні поля); 2) логічні (просторова логічна когезія; часова логічна когезія; метонімія); 3) граматичні (субституція; номінальний еліipsis; вербальний еліipsis); 4) стилістичні (метафора; персоніфікація; порівняння; паралелізм) [8, с. 13-18]. На думку С.І. Гіндіна доцільним є виокремлення трьох видів когезії на трьох текстових рівнях, відповідно до відношень елементів ХТ: 1) знак – знак (синтаксичний рівень) = синтаксична когезія; 2) знак – інтерпретатор (прагматичний рівень) = стилістична когезія; 3) знак – об'єкт (семантичний рівень) = семантична когезія [6, с. 34].

І.Р. Гальперін протиставляє когезії поняття інтеграції. Когезію він розглядає як форми зв'язку (граматичні, семантичні або лексичні) між частинами тексту, а інтеграція – це «об'єднання всіх частин тексту в цілому для досягнення його цілісності. Інтеграція може досягатися засобами когезії, але може будуватися і на асоціативних відношеннях» [5, с. 125]. Когезія регулюється в синтагматичному розрізі, тобто вона є лінійною, а інтеграція – вертикальна, це парадигматичний процес.

Ми погоджуємось з думкою О. Москальської, яка тлумачить когерентність як «цілісність тексту, що полягає у логіко-семантичному, граматичному і стилістичному співвідношенні, а також взаємозалежності речень, що його складають, причому основою когерентності є власне логіко-семантична когезія речень» [10, с. 46].

Основними видами когерентності є: локальна, глобальна та тематична. Локальна зв'язність полягає у зв'язності лінійних послідовностей та визначається міжфразовими синтаксичними зв'язками. Глобальна зв'язність забезпечує єдність тексту як смислового цілого. Вона виражена у ключових словах, які тематично і концептуально об'єднують текстові фрагменти, та призводить до змістовної цілісності тексту. Загалом, поняття цілісності зумовлює змістову і комунікативну організацію тексту, а поняття зв'язності веде до форми, структурної організації [9, с. 122].

Основною функцією тексту є передача та збереження інформації. Тому, як зазначає І.В. Арнольд, внутрішня смислова цілісність тексту та його цілісноформленість створюються його логічною, тематичною, структурною та прагматичною зв'язністю. Внутрішня цілісність художнього тексту забезпечується трьома типами відношень: парадигматичними, синтагматичними

й інтегративними. Парадигматичні відношення – нелінійні, вони зв'язують одиниці одного рівня та носять асоціативний характер, синтагматичні відношення базуються на лінійності та послідовності одиниць одного рівня. Інтегративні відношення – це відношення між одиницями різних рівнів і полягають в тому, що одна одиниця є складовою частиною іншої, одиниці вищого рівня. Важливою опорою, що забезпечує зв'язність тексту для читача, є тематична сітка – значення, що повторюються у творі [2, с. 32]. Тож, смислова цілісність лексико-семантичного простору полягає в єдності теми твору. Крім того, образ автора також здатний виконувати зв'язуючу функцію, адже всі частини художнього тексту глибоко пронизані єдиним індивідуально-авторським світоглядом, що виражається у ставленні автора до героїв та проблематики твору [14, с. 97].

В цілому, змістова цілісність досягається завдяки взаємодії таких елементів: комунікативної інтенції автора; тематичної єдності твору; зв'язуючій функції різних типів виписування у літературному тексті; об'єднуючій силі стилістичних засобів; композиційно-жанровій єдності та сукупності мультимодальних засобів. Когерентність лексико-семантичного простору забезпечує смисловий зв'язок між частинами твору, необхідний для встановлення загальної теми і мікротем тексту, а також готує читача до отримання нової інформації. Цілісність твору може досягатися різноманітними засобами: від імпліцитних до асоціативних, що залучаються для організації художнього простору тексту.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо, у науковій думці склалися різні підходи щодо виділення основних видів когезії та когерентності художнього твору. Проте, військова тематика у новітній британській літературі опинилася поза полем зору дослідників. Актуальним залишається питання лексико-семантичного наповнення літературно-художнього твору на ВТ та визначення механізмів, які сприяють об'єднанню лексичних структур твору у чітко організовану цілісність.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення основних засобів когезії, що сприяють когерентності лексико-семантичного простору британських художніх творів на військову тематику, а також дослідження особливостей їх функціонування у канві тексту.

Виклад основного матеріалу. Лексико-семантичний простір складається з двох систем – лексичної та семантичної. Тож, його єдність забезпечується лексичними та стилістичними засобами когезії, що об'єднують лексичні одиниці у єдине ціле, окреслюючи загальний ідейний та семантичний смисл ХТ.

Перш за все, ідейній цілісності романів на ВТ сприяє **реітерація одиниць** з лексико-тематичної групи “Military Phenomena” / «Військові реалії / явища», що простежується наскрізь у канві лексико-семантичного простору. Такі лексичні повтори у різних кількостях – від мікро- до макровкраплень – супроводжують оповідь від початку до кінця, відтак, забезпечуючи реалізацію когерентності та гармонійно поєднуючи між собою різні текстові фрагменти. Для прикладу: “I even went to the war memorial. On one

side, the eighteen names of our soldiers killed in the war, beneath the carved motto Morts pour la patrie" [23, p. 4]; "People were aware of the soldiers standing at the intersection, guns crooked casually into the elbow, faces bored and indifferent. My mother caught me staring at the gray uniforms and snapped me sharply to attention" [23, p. 26]; "After that, said Cassis with that unaccustomed harshness in his voice, the rest was up to us. We had never known, never heard of, a Tomas Leibniz. We had never spoken to any German soldiers" [23, p. 118]; "I wondered whether the Germans checked over the bodies afterward, one still twitching and staring but silenced at last with the butt of a pistol, one soldier lifting a bloody skirt to expose a sleek stretch of thigh... Paul told me it was over in a second. No one allowed to watch, and other soldiers training their guns at the shuttered windows" [23, p. 121].

Без сумніву, реітерація тематичної лексики, що позначає військові реалії простежується чіткіше у творах з макро- та мезокрапленнями ВТ, проте вона має свої особливості і у творах з мікрокрапленнями ВТ – вираження на мікрорівні імпліцитної ідеї, закладеної автором та створення мікротеми війни, яка, тим не менш, є значеннєвою у художньому просторі тексту. За непримітними та незначними, на перший погляд, експлікатурами (мікрозагядками про воєнні події) прихована потужна імплікатура: руйнівна сила війни, відлуння якої відчутне ще довгий час після її завершення. Наприклад: "Well, every doctor likes a challenge now and then. During the war I spent a good deal of time on the wards of a military hospital, up at Rugby" [25, p. 27]; "You'll find the gates are kept shut with wire, but that's simply because since the war we've begun to have problems with rambblers wandering in. Just fasten them behind you, they're never actually locked" [25, p. 87]; "Like many women who had lived through the war, she was easily woken by unfamiliar sounds, and one night she started up out of sleep with the distinct impression that someone had called for her" [25, p. 350].

Розглянемо приклад лексичного засобу когезії, що репрезентований лексичним тотожним повтором прикметника на позначення емоцій (*angry*), значення якого акумулює та ретранслює характеристику почуттів молодого парубка, який не зміг взяти участь у бойових діях, виконати свій патріотичний обов'язок і, відтак, відчуває злість та свою відчуженість у суспільстві: "Boys his age are interested, I know. He's, what... seventeen?" "Just turned, yes. He was that angry last year when the war ended." "Angry?" I asked, frowning. "It sounds ridiculous, I know. But he'd been planning on going for so long," she said." [22, p. 11]; "Yes, well, David was only just thirteen at the time and there never was a boy who loved his father as much as he did. I don't think he's ever got over it, if I'm honest. It damaged him in some way. Well, you can see it in his attitude. He's so angry all the time. So difficult to talk to. Blames me for everything, of course." [22, p. 12]. Як бачимо, прийом контактної когезії лексичного повтору забезпечує тематично-змістову єдність елементів, а також виконує функцію акцентуації певної ідеї, в цьому уривку це – абсурдність захоплення війною як чимось високо-патріотичним та проблема молодої людини, яка не може знайти свого місця у повоєнному світі.

В наступних прикладах прослідковуємо використання дистантної когезії – лексичних повторів впродовж цілого твору: "Only later, recalling his injured leg, would I guess that he must not have wanted me to see him struggling with stairs" [25, p. 11]; "He lowered himself down, and this time the awkwardness of his movements was unmistakable. I paid more attention, saw a puckering and whitening appear at his cheek – and realised at last how much his injured leg still troubled him, and how carefully he'd been trying to disguise it" [25, p. 26]; "He lowered himself into the armchair, and I squatted before him and gently took hold of the injured leg, drawing it straight. As the muscle tightened he gave a grunt of pain" [25, p. 64]; "The leg was slender in my hands, thick with springing dark hair, but the skin had a yellowish, bloodless look, and in various spots on the calf and shin the hair gave way to polished pink dents and ridges. The knee was as pale and bulbous as some queer root, and terribly stiff. The muscle of the calf was shallow and rigid, knotty with indurated tissue. The ankle joint – which Roderick was drastically overusing, in compensation for the lack of movement above – looked puffy and inflamed" [25, p. 65]; "It was a bad, bad time. All Rod's injuries were at their worst, his scars ghastly, his leg so bashed about it really seemed as though he might be more or less a cripple for the rest of his life" [25, p. 171]; "He got heavily down off the chair – his leg beginning to hurt him now – and peered again into the bowl of his washing-stand" [25, p. 188]; "When she and Betty left him, he sat on his bed in the corner of the room with his back to the wall and his knees drawn up. His injured leg was throbbing, but he didn't mind it – he was almost glad of the pain, for keeping him alert" [25, p. 190]. Актуалізація дистантної когезії у ХТ забезпечує внутрішньотекстовий зв'язок лексичних елементів опису людини та сигналізує наростання певної ознаки. Загядка про воєнну травму Родеріка виражає різні відтінки значень через опис зовнішності. Покалічена нога вербалізує фізіологічний аспект зовнішності з безупинним імпліцитним нагадуванням причини цієї травми, наголошуючи постійний вплив війни на людину, навіть після її завершення.

Багатьом сучасним романам властиве порушення темпоральності, у творах на ВТ це зазвичай простежується у постійному чергуванні розділів, що зображують події воєнного та післявоєнного періодів, читання твору перетворюється на постійні стрибки у часі ("Five Quarters of the Orange", "The Absolutist", "Life After Life"). В такому випадку надзвичайно важливим є збереження послідовного розгортання змісту, цілісність якого забезпечується лексичними, стилістичними та асоціативними зв'язками між елементами ХТ. Розглянемо численне використання лексичного повтору із синтаксичним поширенням для завершення певних розділів у творі "Life After Life": "Around the table guns were jerked from holsters and pointed at her. One breath. One shot. Ursula pulled the trigger. Darkness fell" [21, p. 3]; "The little heart. A helpless little heart beating wildly. Stopped suddenly like a bird dropped from the sky. A single shot. Darkness fell" [21, p. 4]; "Water and more water. Her helpless little

heart was beating wildly, a bird trapped in her chest. A thousand bees buzzed in the curled pearl of her ear. No breath. A drowning child, a bird dropped from the sky. Darkness fell” [21, p. 10]; “*Life was going on. A thing of beauty. One breath, that was all she needed, but it wouldn't come. Darkness fell swiftly, at first an enemy, but then a friend*” [21, p. 29]; “*Ursula closed her eyes. She felt as though she had been awake for a hundred years and more. She really was so very, very tired. Darkness began to fall*” [21, p. 41]; “*Ursula closed her eyes. She felt as though she had been awake for a hundred years and more. She really was so very, very tired. Darkness began to fall*” [21, p. 171]; “*Around the table guns were jerked from holsters and pointed at her. One breath. One shot. Ursula pulled the trigger. Darkness fell*” [21, p. 191]. Ці слова позначають смерть головної героїні, тоді як наступний розділ є продовженням її життя з певного моменту, з проходженням тих самих етапів, але кожного разу з іншим розвитком сюжету. Такі лексичні повтори (ідентичні або розширені) «розкидані» в канві тексту не випадково – вони функціонують для створення посиленої експресивності, підвищеної змістової актуалізації та прирощення додаткових смислів. З кожним повтором перед читачем все чіткіше вимальовується завуальована ідея про циклічність нашого життя. Автор порушує та акцентує глибоко філософське питання: а що, якби людина мала інший шанс, нескінченну кількість шансів, прожити своє життя, змінити його хід або навіть історію цілого людства? Крім того, численне використання тих самих стилістичних прийомів та тропів створює сильні асоціативні зв'язки, що віртуозно з'єднують різні часові фрагменти тексту в одне ціле.

Забезпечення когерентності художнього тексту є надзвичайно важливим у творах постмодернізму, частини яких можуть складатися з різних сюжетних ліній, локацій, часових рамок, або навіть жанро-стильових особливостей і здаються на перший погляд окремими, розірваними, проте в процесі читання фантастично виформовують складну смислову єдність. Прикладом такого твору є роман “Cloud Atlas”. Він складається з шести історій, розбитих пополювіні, лише шоста історія (центральна) подана повністю, після неї слідує завершення попередніх історій, проте вже у зворотньому порядку. Всі частини написані у різних стилях, їм притаманні різні просторово-часові параметри. Тим не менш, всі абсолютно різні історії майстерно об'єднані тим, що головний герой кожної наступної частини виявляється певним чином зв'язаний з головним героєм попередньої. На лексичному рівні це яскраво виражено засобом дистантної когезії: “*She plays with that birthmark in the hollow of my shoulder, the one you said resembles a comet – can't abide the woman dabbling with my skin*” [24, p. 77]; “*Robert Frobenius mentions a comet-shaped birthmark between his shoulder blade and collarbone*” [24, p. 110]; “*Luisa shunts these aside to get a clearer view of a birthmark between her shoulder blade and collarbone. Her encounter with Hal is displaced. Coincidences happen all the time. But it is undeniably shaped like a comet*” [24, p. 112]; “*Later, Unanimity medics examined each of us in turn. I was frightened of incriminating myself,*

but only my birthmark provoked any passing comment. Your birthmark? I didn't know fabricants have birthmarks. We do not, so mine always caused me embarrassment in the steamer. Ma-Leu-Da108 called it “Sonmi451's stain.” Would you show it to my orison, just as a curio? If you wish. Here, between my collarbone and shoulder blade. Xtraordinary. It looks like a comet, don't you think?” [24, p. 179]; “*Oh, most o' Pa's yarnin's was jus' musey duck fartin' an' in his loonsome old age he even b'liefed Meronym the Prescient was his presh b'loved Sonmi, yay, he 'sisted it, he said he knowed it all by birthmarks an' comets'n'all*” [24, p. 277]; “*I, too, have a birthmark, below my left armpit, but no lover ever compared it to a comet. Georgette nicknamed it Timbo's Turd*” [24, p. 315]. Наявність родимки (однакової кометоподібної форми, в однаковому місці) поєднує героїв п'яти різних частин асоціативним зв'язком: всі вони є реінкарнацією однієї душі у різних тілах. Повтори родимки у творі експлікують символ, зашифрований автором – символ універсальності людської природи. Саме завдяки лексичним засобам когезії відбувається окреслення смислового ядра, що гармонійно об'єднує усі, настільки різні між собою, частини твору.

Наступні приклади демонструють засоби образної когезії, що виражається у художніх описах річки, з використанням стилістичних прийомів, які вимагають творчого переосмислення зв'язків між явищами. Поетичне зображення природи в долині Луари та стилістично-експресивне підкреслення сили водної стихії є важливою частиною твору, оскільки саме там відбуваються ключові події з життя персонажів. Наведемо уривки з тексту: “*Beyond the main street runs the Loire, smooth and brown as a sunning snake and broad as a wheat field, its surface broken in irregular patches by islands and sandbanks, which to the tourists driving by on the way to Angers might look as solid as the road beneath them. Of course, we know otherwise. The islands are moving all the time, rootless. Insidiously propelled by the movements of the brown water beneath, they sink and surface like slow yellow whales, leaving small eddies in their wake, harmless enough when seen from a boat, but deadly for a swimmer, the undertow pulling mercilessly beneath the smooth surface, dragging the unwary down to choke undramatically, invisibly...*” [23, p. 6]; “*The principle of the game was simple. Along the banks of the Loire, shrunken now since the end of the rains, grew a profusion of tree roots washed bare by the passage of the river. Some were thick as a girl's waist, others were mere fingerlings drooping down into the current, often reattaching themselves to the yellow soil a meter or so underwater so that they formed loops of woody matter in the murky water. The object of the game was to dive through these loops-some of them very tight-jackknifing the body abruptly down and through and back again. If you missed the loop first time in the murky dark water, or resurfaced without having gone through, or if you refused a dare, then you were out. The person who could do the most loops, without missing any, won*” [23, p. 72]; “*“I must be crazy,” said Tomas. “It's freezing in here!” He was standing almost to his shoulders in the sleek brown water. I remember how*

the Loire parted at that point, the current just hard enough to make little pale frills of foam around his body” [23, p. 116]; *“The Loire hissed silkily beneath my feet. Old Mother’s slapping had grown feeble in the crate. Along the rotten riverbank the long yellow roots reached into the water like witches’ fingers”* [23, p. 117]. Як бачимо, стилістичні засоби, що повторюються впродовж цілого твору є відмінним способом міцного зчеплення текстових елементів навколо певної мікротемати.

Розглянемо приклад **елімінації**, яка виконує стилістично-експресивну функцію у текстовому фрагменті: *“It was just a glass,” said my companion, noticing how startled I had become. “Yes,” I said, trying to laugh it off and failing. “It gave me a shock, that’s all.” “There till the end, were you?” he asked, and I turned to look at him, the smile fading from my face as he sighed. “Sorry, lad. I shouldn’t have asked. “It’s all right,” I said quietly. “I had two boys out there, you see. Good boys, the pair of them. One with more than his share of mischief about him, the other one a bit like you and me. A reader. A few years older than you, I’d say”* [22, p. 8]. Співрозмовник Трістана має на увазі війну, що стає зрозуміло з контексту, проте

не виражено експліцитно. Тож, можна стверджувати що цей когезивний засіб сприяє смисловій (а саме: асоціативній та логічній) зв’язності твору, що ґрунтується на когитивних механізмах породження та сприйняття.

Висновки і пропозиції. Отже, елементи лексико-семантичного простору становлять єдину семантичну структуру, що чітко організована ієрархічно відповідно до авторського задуму. Цілісність лексико-семантичного простору у художніх текстах на військову тематику забезпечується низкою лексичних та стилістичних когезивних засобів, що зв’язують лексичні одиниці у семантичну єдність. За лексичними структурами прихована потужна лейтмотивна ідея – проблема війни та її деструктивних наслідків, яка виводиться через експліковані, часто повторювані мовні одиниці (засоби когезії). Перспектива подальшого дослідження полягає в потребі вивчення найменш дослідженого пласту сучасної британської літератури – роману ХХІ ст. на військову тематику, а також його лексико-семантичної структури. Дослідження у цій галузі вважаємо перспективними, оскільки вони можуть зробити внесок у подальший розвиток лінгвістики тексту.

Список літератури:

1. Антипина Е.С. Лексико-семантическое пространство дневника писателя: автореф. дис. ... канд. филол. наук / Е.С. Антипина. – Иваново, 2015. – 24 с.
2. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 5-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
3. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : учебник, практикум / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казарин. – 3-е изд., испр. – М.: Флинта: Наука, 2005. – 496 с.
4. Бехта І.А. Дискурс наратора в англомовній прозі : монографія / Іван Антонович Бехта. – К.: Грамота, 2004. – 304 с.
5. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – С. 124-135.
6. Гиндин С.И. Внутренняя организация текста: элементы теории и семантический анализ: автореф. дис. ... канд. филол. наук / С.И. Гиндин. – М., 1972. – 16 с.
7. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
8. Сфименко В. Текстові характеристики потоку свідомості // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка / Київський університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 1997. – С. 13-18.
9. Леднік О.С. Когезія та когерентність як категорії зв’язного тексту / О.С. Леднік // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 119-123.
10. Москальская О.И. Грамматика текста / О.И. Москальская. – М., 1981. – 183 с.
11. Огуй О. Засоби зв’язності тексту та дискурсу в комунікативному просторі (на прикладі кількісної репрезентації когезії в романах Е.М. Ремарка) [Текст] / Олександр Огуй // Іноземна філологія : зб. наук. пр. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – Вип. 123. – С. 125-133.
12. Пац Л. Функціонально-семантичні вияви категорії зв’язності в художньому тексті / Любов Пац // Лінгвістичні студії. – Вип. 15, 2007. – С. 453-457.
13. Попова Н.Б. Концептуальное представление семантического пространства многозначного слова / Н.Б. Попова // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – Вып. 52. – 2011. – С. 114-117.
14. Ревякин А.И. Проблемы преподавания литературы. – М.: Просвещение, 1972. – 430 с.
15. Рибачок С. Дискурс і когезія тексту / С. Рибачок // Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія) / К.Я. Кусько (ред.). – Львів: Видавництво Львів. нац. ун-ту, 2002. – С. 193-220.
16. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
17. Gutwinski W. Cohesion in literary texts / W. Gutwinski. – Mouton and Co. N.V. Publishers, the Hague, 1976. – 182 p.
18. Halliday M. A. K., Hasan R. Cohesion in English. – L., 1976. – 374 p.
19. Hoey M. Patterns of Lexis in Text / M. Hoey. – Oxford: Oxford University Press, 1991. – 276 p.
20. Masterman M. Language, cohesion and form / M. Masterman. – Cambridge University Press, 2005. – 312 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

21. Atkinson K. (2016). Life After Life. Retrieved from Royallib.com.
22. Boyne J. (2011). The Absolutist. Retrieved from Royallib.com.
23. Harris J. (2001). Five Quarters of the Orange. Retrieved from Royallib.com.
24. Mitchell D.S. (2004). Cloud Atlas. Retrieved from Royallib.com.
25. Waters S. (2009). The Little Stranger. Retrieved from RuLit.net.

Шайнер И.И.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

**СРЕДСТВА КОГЕЗИИ КАК ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЦЕЛОСТНОСТИ
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА ПРОИЗВЕДЕНИЯ
(НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННЫХ БРИТАНСКИХ РОМАНОВ
НА ВОЕННУЮ ТЕМАТИКУ)**

Аннотация

В статье исследованы теоретические вопросы изучения когезивных средств и механизмов обеспечения целостности ХТ; проанализированы основные лексические и стилистические средства когезии, способствующие целостности (когерентности) лексико-семантического пространства современных британских произведений на военную тематику; подтверждено значимость системного анализа когезивных средств в выявлении смыслового ядра произведения; обозначены особенности когезивных средств в произведениях с разным уровнем экспликации военной тематики (а именно: произведения с макро-, мезо- и микровкраплениями темы войны).

Ключевые слова: лексико-семантическое пространство, когезия (связность), когерентность (целостность).

Shainer I.I.

Ivan Franko National University of Lviv

**MEANS OF COHESION IN PROVIDING INTEGRITY
OF THE LEXICAL SEMANTIC SPACE OF A LITERARY TEXT
(ON THE MATERIAL OF MODERN BRITISH NOVELS ON MILITARY THEMES)**

Summary

The article deals with the theoretical issues of studying of the cohesive means and mechanisms for ensuring the integrity of the text. It provides the analysis of the main lexical and stylistic means of cohesion which promote the integrity (coherence) of the lexical semantic space of modern British literary texts on military themes. The research confirms the significance of the system analysis of cohesive means in detecting of the semantic core of the text. It outlines the peculiarities of cohesive means in the literary texts with different levels of military themes explication (namely, works with macro, meso- and micro-inclusions of the war theme).

Keywords: lexical semantic space, cohesion (connectedness), coherence (completeness).